

Олександр Скомаров,
аспірант Національної академії
прокуратури України

ДОСВІД СІНГАПУРУ ТА ГОНКОНГУ ЩОДО ФУНКЦІОНУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто досвід роботи антикорупційних органів Сінгапуру та Гонконгу, а також визначені способи удосконалення законодавства про діяльність Національного антикорупційного бюро України з урахуванням цього досвіду.

Ключові слова: корупція, антикорупційний орган, протидія корупції, антикорупційне бюро, правоохоронний орган.

Скомаров О.

Опыт Сингапура и Гонконга в отношении функционирования специальных антикоррупционных органов и возможность его применения в Украине

Рассмотрен опыт работы антикоррупционных органов Сингапура и Гонконга, а также определены способы совершенствования законодательства о деятельности Национального антикоррупционного бюро Украины с учетом этого опыта.

Ключевые слова: коррупция, антикоррупционный орган, противодействие коррупции, антикоррупционное бюро, правоохранительный орган.

Skomarov O.

Singapore's and Hong Kong's experience of activity of special anti-corruption agencies and the possibility of its application in Ukraine

The article considers the anti-corruption experience of Singapore and Hong Kong, and also determined ways to improve legislation on the activities of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine on the basis of this experience.

Keywords: corruption, anti-corruption body, anti-corruption, anti-corruption bureaus, law enforcement agency.

Актуальність теми. Створення Національного Антикорупційного Бюро України (далі – НАБУ) було вимогою не лише українського суспільства, а й міжнародних конвенцій, ратифікованих Україною. Згідно зі статтею 36 Конвенції ООН проти корупції, кожна Держава-учасниця забезпечує, відповідно до основоположних принципів своєї правової системи, наявність органу чи органів або осіб, які спеціалізуються на боротьбі з корупцією за допомогою правоохоронних заходів. Такому органу чи органам забезпечується необхідна самостійність, відповідно до основоположних принципів правової системи Держави-учасниці, щоб вони могли виконувати свої функції ефективно й без будь-якого неналежного впливу. Такі особи або працівники такого органу або органів повинні мати відповідну кваліфікацію та ресурси для виконання покладених на них завдань [1]. Стаття 20 Кримінальної конвенції «Про боротьбу з корупцією» також вимагає від кожної Сторони цієї конвенції вживати таких заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення спеціалізації персоналу та органів на боротьбі із корупцією [2].

Відповідні рекомендації щодо створення спеціалізованих антикорупційних органів викладені також в документах, виданих міжнародними організаціями, такими, як: ОЕСР (Стамбульський план дій боротьби з корупцією), ГРЕКО, членом яких є й Україна.

Кожна держава реалізовує функцію боротьби з корупцією відповідно до свого національного законодавства та системи права. В деяких державах ця функція розподілена між багатьма органами, зазвичай, правоохоронними. Проте останнім часом існує тенденція до створення спеціалізованих антикорупційних органів, які є багатоцільовими відомствами, та об'єднують в собі функції як протидії, так і боротьби з корупцією.

Однак сьогодні не існує єдиної стандартної моделі спеціального антикорупційного органу. В деяких країнах вони створюються як самостійні органи. Багато спеціальних антикорупційних органів функціонують у вигляді спеціальних підрозділів прокуратури та офісу омбудсмена, національних аудиторських агентств або поліцейських підрозділів. Також значна частина цих органів наділяється лише превентивними повноваженнями та виконує координаційну функцію. Однак незважаючи на інституційну модель антикорупційних органів, усі вони мають відповідати міжнародним стандартам. Тож проблема використанням

зарубіжного досвіду щодо діяльності антикорупційних органів залишатиметься актуальною ще протягом значного часу.

Питання створення спеціального антикорупційного органу в Україні та вивчення зарубіжного досвіду функціонування відповідних структур розглядали у своїх працях багато науковців: М. Грищенко, Р. Гречанюк, О. Дульський, О. Жовнір, Д. Заброта, Д. Йосифович, О. Кальман, Б. Романюк, Т. Чернявська. Однак всі вони досліджували лише окремі елементи цих органів або окремі країни. Останньою комплексною роботою, в якій досліджуються адміністративно-правові основи діяльності Національного антикорупційного бюро України, в тому числі і зарубіжний досвід діяльності спеціальних антикорупційних органів, є дисертаційне дослідження В. Козленка [3].

Метою цієї статті є відображення досвіду успішних країн у питаннях запобігання корупції для можливості його використання в умовах України для інституційної розбудови системи антикорупційних органів.

Виклад основного матеріалу. У своїй доповіді під назвою «Спеціалізовані антикорупційні органи: огляд моделей» ОЕСР спробувала класифікувати існуючі інституції на три моделі (типи):

1) багатоцільові спеціалізовані органи. Вони наділені як превентивними, так і правоохоронними функціями та широким колом повноважень, що виходять за межі традиційного кримінального розслідування, такими, як: розроблення політики, аналітична діяльність, консультування і технічна допомога, поширення інформації, контроль дотримання етичних норм, професійна підготовка та наукові дослідження [4].

Шляхом зосередження у компетенції одного органу усіх функцій щодо протидії корупції забезпечується комплексність підходу до вирішення проблем, пов'язаних з корупцією. При цьому зазвичай кримінально-правове реагування на вчинення злочинів у сфері корупції залишається окремою функцією. За такою моделлю побудовано Незалежну комісію проти корупції в Гонконзі та Бюро з розслідування випадків корупції в Сінгапурі. Досягнення успіхів у протидії корупції цими агентствами спричинило до створення схожих інституцій іншими країнами: Спеціальної слідчої служби – у Литві; Бюро з протидії корупції – у Латвії, Центрального антикорупційного бюро – у Польщі, Національного центру по боротьбі з корупцією – у Республіці Молдова. Окремі елементи гонконзької та сінгапурської моделей протидії корупції простежуються у Кореї, Таїланді, Аргентині та Еквадорі [5, с. 41];

2) спеціальні підрозділи в структурі поліції або органів прокуратури. У деяких випадках такі органи поєднують в собі повноваження щодо розслідування та кримінального переслідування корупційних правопорушень, наприклад, Національний антикорупційний директорат Румунії. Інколи ці інституції наділяються ще й превентивними функціями, що значно ускладнює їх класифікацію за моделлю спеціальних антикорупційних органів [4].

Ця модель спеціалізованих антикорупційних органів найбільше поширена у країнах Західної Європи. Прикладами є Норвегія (Норвезьке національне управління з розслідування і кримінального переслідування злочинів у сфері економіки та навколишнього середовища), Бельгія (Центральне управління боротьби проти корупції), Іспанія (Спеціальна прокурорська служба з припинення економічних злочинів, пов'язаних з корупцією), Хорватія (Управління з припинення корупції та організованої злочинності), Угорщина (Центральне управління розслідування). До цієї категорії також входять відділи внутрішньої безпеки – підрозділи правоохоронних органів з вузькою юрисдикцією виявлення і розслідування корупції серед своїх співробітників. Можна навести два характерні приклади – у Німеччині (Департамент внутрішніх розслідувань) та Великобританії (Загін боротьби проти корупції в поліції метрополії) [6];

3) інституції із виключно превентивними функціями. Ці органи наділяються повноваженнями щодо проведення наукових досліджень корупції, розроблення і координування політики у сфері боротьби проти корупції, моніторингу та розроблення пропозицій щодо зменшення корупційних ризиків у державній та приватній сферах, контролю правил щодо врегулювання конфлікту інтересів та декларування майна; надання проектів кодексів поведінки і впровадження їх; надання допомоги державним службовцям з питань, пов'язаних з корупцією, сприяння міжнародному співробітництву в цьому питанні, а також виступати повноважним посередником між громадянським суспільством і державними органами [4].

Ці органи не мають повноважень правоохоронних органів. Проте вони можуть виконувати спеціальні контрольні функції і через це наділяються особливими правами. Так, відомства, які здійснюють контроль за деклараціями про доходи посадових осіб, можуть мати право доступу до конфіденційної інформації. Інституції, створені за цією моделлю, функціонують: у Франції (Центральна служба із запобігання корупції); в Албанії (Антикорупційна моніторингова група); на Мальті (Постійна комісія проти корупції); у Сербії і Чорногорії (Антикорупційне управління); у США (Управління з урядової етики); в Індії (Центральна

служба пильності); на Філіппінах (Офіс омбудсмена); у Болгарії (Комісія з координації діяльності у сфері боротьби проти корупції) [6].

В Україні, згідно зі ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р., сучасна система спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції включає: органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції [7].

Варто зазначити, що серед спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції лише два органи можуть бути віднесені до спеціальних антикорупційних інституцій – Національне антикорупційне бюро України та Національне агентство з питань запобігання корупції, оскільки сфера діяльності таких поліфункціональних органів як прокуратура та Національна поліція охоплює більш широке коло правовідносин, не обмежуючись антикорупційними заходами.

Водночас певні ознаки спеціального антикорупційного органу притаманні Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі, яка, відповідно до Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р., утворюється у Генеральній прокуратурі України на правах структурного підрозділу [5, ст. 49].

Відповідно до наших досліджень, Національне антикорупційне бюро України належить до першої моделі спеціальних антикорупційних органів та є багатоцільовою інституцією з превентивними та правоохоронними функціями. Тому ми пропонуємо дослідити діяльність аналогічних багатоцільових спеціальних антикорупційних органів зарубіжних країн, що належать до цього ж типу.

Насамперед ми пропонуємо дослідити діяльність найбільш ефективних та результативних представників цієї моделі, Незалежної комісії проти корупції в Гонконзі та Бюро з розслідування випадків корупції в Сінгапурі. Адже досягнення успіхів у протидії корупції цими агентствами спричинило до створення схожих інституцій іншими країнами.

Бюро з розслідування випадків корупції (далі – БРВК) Сінгапуру було створено у вересні 1952 р., як незалежний орган, відповідальний за попередження корупції та боротьбу з нею, на базі іншого органу – підрозділу сінгапурської поліції, відомого як Антикорупційний відділ. Директором БРВК був призначений Middleton Smith, який підпорядковувався безпосередньо міністру у справах колоній (Colonial Secretary). На момент створення у Бюро працювало лише 13 офіцерів. Їх офіс розташовувався в кількох кімнатах на другому поверсі будівлі Верховного суду. На жаль, обмежені строки та компетенція для проведення ретельного розслідування звели нанівець ефективність функціонування БРВК і корупція продовжувала процвітати.

Ситуація кардинально змінилася у 1959 р. з приходом до влади нового уряду на чолі з прем'єр-міністром ЛіКуанЮ [8]. У 1960-ті р. в Сінгапурі були прийняті важливі закони проти корупції. Зокрема, був ретельно доопрацьований Закон «Про запобігання корупції». БРКД були надані додаткові слідчі повноваження. Нове законодавство також посилило відповідальність за вчинення злочинів, пов'язаних з корупцією. У 1989 р. був прийнятий Закон «Про корупцію (про конфіскацію майна у справах про корупцію)». Цей правовий акт надав суду право заморожувати та вилучати майно й активи осіб, помічених у правопорушеннях, пов'язаних із корупцією. У 1999 році замість Закону «Про корупцію» був прийнятий новий Закон «Про корупцію, торгівлю наркотиками та інші важкі злочини (про конфіскацію майна у справах про корупцію)». Крім того, було прийнято нове законодавство у сфері боротьби проти легалізації доходів від злочинної діяльності з наданням суду аналогічних повноважень з блокування фінансових рахунків і активів та конфіскації майна [9].

Сьогодні Бюро з розслідування випадків корупції в Сінгапурі є багатоцільовим агентством з яскравим прикладом комплексного підходу та зосередження у межах одного органу всіх основних функцій із запобігання і боротьби проти корупції: розроблення політики, аналітична діяльність, технічна допомога з питань попередження, взаємодія із громадянським суспільством та інформування, моніторинг, розслідування.

БРВК діє на підставі розділу 241 Закону «Про запобігання корупції». До його функцій входить розслідування і попередження корупції в державному і приватному секторі економіки. Воно займається перевіркою законності дій і рішень всіх посадових осіб, розглядом скарг громадян, що містять звинувачення в корупції і вимагають відшкодування збитків, розслідуванням випадків халатності та недбалості, допущених державними службовцями, розслідуванням фактів зловживання службовим становищем та неналежного виконання службових обов'язків, за наявності підозр на присутність ознак корупції [5, с. 95].

Однак повноваження БРВК поширюються тільки на проведення розслідування корупційних правопорушень, які стосуються хабарництва. Інші економічні злочини (наприклад, викрадення державного майна) належать до юрисдикції Департаменту з економічних справ у складі Поліції Сінгапуру. БРВК про-

водить розслідування правопорушень, на які поширюється Закон «Про запобігання корупції», а повноваження з кримінального переслідування зберігаються за Генеральним прокурором. Окрім розслідування справ про корупцію, другим напрямком діяльності Бюро є попередження корупції. БРВК вивчає методи роботи схильних до корупції державних органів з метою виявлення «слабких місць» всередині існуючої адміністративної системи, які могли б сприяти появі корупції, хабарництва і несумлінної практики, і направляє керівникам департаментів рекомендації зі вжиття заходів, спрямованих на усунення недоліків і запобігання корупції. Крім того, співробітники Бюро регулярно проводять лекції і семінари для державних службовців, особливо для тих, які взаємодіють із громадськістю у таких питаннях, як приховані аспекти корупції та методи їх подолання. До обов'язків БРВК також входить проведення перевірки випадків несумлінної практики серед державних службовців та інформування керівників відповідних державних установ про такі випадки у поведінці їхніх підлеглих для вживання заходів дисциплінарного впливу. Бюро відповідає за забезпечення дотримання принципів невідчужуваності у сфері державної служби і стимулювання добросовісного ведення ділових операцій у приватному секторі [9].

Згідно із Законом «Про запобігання корупції», Директор та спеціальні слідчі БРВК наділені широким колом повноважень:

- 1) без рішення суду затримувати і обшукувати будь-яку особу, підозрювану у корупційних діяннях, якщо на те є підстави відповідно до Закону, або на яку була подана обґрунтована скарга, або відносно якої було отримано надійну інформація, або існують обґрунтовані підозри щодо її участі у вказаних діяннях;
- 2) обшукувати будь-яку зарештовану особу і вилучати всі знайдені при ній речі, при наявності доказів незаконної діяльності. Підозрювані особи жіночої статі можуть бути обшукані тільки слідчим жіночої статі;
- 3) проводити розслідування випадків корупції;
- 4) за постановою прокурора отримувати право доступу до особистої інформації підозрюваного та входження в будь-яке приміщення, навіть силою, його обшуку, виїмки та затримання будь-яких документів або майна, пов'язаних з корупційними діями [10].

Методи роботи БРВК досить авторитарні. Однак саме це дозволяє успішно справлятися із завданням протидії корупції. БРВК являє собою, по суті, підрозділ адміністрації Прем'єр-міністра Сінгапуру, повністю незалежний від поліції та інших урядових відомств. Керівником цього органу є Директор, відповідальний перед Прем'єр-міністром. Директор БРВК призначається безпосередньо Президентом Сінгапуру. Крім того, Президент призначає заступника Директора БРВК. Він також затверджує штатний розклад і призначає помічників Директора та спеціальних слідчих. Він має право призначити таку кількість помічників Директора та спеціальних слідчих, яку визнає необхідною. У Бюро працює 79 співробітників – 49 слідчих і 22 адміністративних працівників [9]. З 1 червня 2011 р. до складу Бюро входять 3 департаменти:

– операційний департамент, який включає в себе розвідувальний відділ, що займається збором та обробкою інформації, необхідної для діяльності Слідчого департаменту Бюро, та підрозділ управління і підтримки.

– Департамент корпоративних справ. До нього входять 4 підрозділи: 1) управління персоналом і розвитку; 2) фінансово-адміністративний; 3) інформаційних технологій; 4) планування, політики і корпоративних відносин. Цей департамент здійснює аналіз робочих операцій схильних до корупції урядових відділів та виявляє слабкі місця в організації та регулюванні роботи підрозділів адміністрації, які служать причиною корупції.

– Слідчий департамент виконує головну функцію Бюро – розслідування правопорушень, передбачених Законом «Про запобігання корупції». В нього входить: відділ підготовки кадрів, відділ політичних досліджень та спеціальний відділ. Спеціальний відділ, в свою чергу, складається з двох підрозділів, що спеціалізуються на розслідуванні випадків корупції в державному секторі (особлива увага приділяється правоохоронним органам і державним службовцям, які за природою своєї роботи більш сприйнятливі до злочину) і приватному секторі (розслідує випадки корупції з метою заохочення чесної практики ведення бізнесу) [5, с. 93].

Про ефективність діяльності БРВК говорить той факт, що вже багато років поспіль Сінгапур незмінно входить до десятки найменш корумпованих країн світу, відповідно до індексу Transparency International та займає перше місце серед країн Азії. Такого результату вдалося досягти завдяки дотриманню чотирьох основних принципів боротьби проти корупції. Адже за оцінками самого БРВК, поєднання ефективної роботи органів кримінальної юстиції, антикорупційних законів, судової системи і адміністративних заходів є необхідними для ефективною боротьби проти корупції, якщо в її основі лежить тверда політична воля [9].

Ще один багатоцільовий орган боротьби з корупцією – Незалежна комісія проти корупції (далі – НКПК) – була заснована у Гонконгу в 1974 р. Наприкінці 1960-х і на початку 1970-х років, в умовах бурхливого економічного зростання, корупція набула загрозливих масштабів у Гонконзі. Та, незважаючи на невдоволення суспільства, влада була не в змозі її подолати. Після чергового корупційного скандалу в 1973 р., коли глава поліції Гонконгу втік з країни після того, як почалося антикорупційне розслідування у його відношенні, суспільна напруга дійшла до критичної точки. Студенти очолили масовий мітинг, протестуючи і засуджуючи уряд за невиконання рішення проблеми корупції. Не дивно, що однією із першочергових справ було затримання і засудження високопоставленого працівника поліції з поганою репутацією, звинуваченого у хабарництві, який в очах громадськості перетворився на символ корумпованості та неефективності правоохоронної системи. Протягом року цей співробітник був виданий Гонконгу через процедуру екстрадиції, йому було пред'явлено обвинувачення і він був засуджений. У відповідь на це влада Гонконгу утворила кілька урядових комісій. В доповіді однієї з них прийшли до висновку, що для запобігання подібних випадків у майбутньому необхідно утворення незалежного від поліції антикорупційного органу [11].

Після появи доповіді, у лютому 1974 р. була створена НКПК. З моменту свого створення Комісія здійснювала діяльність в усіх трьох основних напрямках: запобігання корупції, проведення розслідування і освітня робота. З метою забезпечення ефективності цієї діяльності НКПК від самого початку була наділена широким колом повноважень [9].

Однак для свого подальшого функціонування агентству було необхідно вирішити проблему відносин з поліцією. Більшість розслідувань було спрямовано саме проти працівників поліції. Але поліція загіяла масові страйки і практично паралізувала дії НКПК. У цих умовах губернатор Гонконгу прийняв спірне рішення: оголосив амністію відносно минулих корупційних злочинів. З одного боку, даний вчинок завдав шкоди авторитету нової структури, але з іншого боку, даний хід відкрив дорогу для реформ у цьому напрямку [11].

У Декреті «Про незалежну комісію проти корупції» визначено порядок створення НКПК та визначено обов'язки Комісара НКПК і параметри слідчої діяльності Комісії, порядок поводження із затриманими особами та розпорядження майном, яке має відношення до злочинної діяльності. Також цей нормативно-правовий акт наділяє НКПК широким колом повноважень: проводити арешт, утримувати під вартою і випускати під заставу; проводити обшук і виїмку; відбирати неінтимні зразки людини для проведення судово-медичної експертизи; здійснювати розслідування злочинів, пов'язаних із шантажем, що вчинені посадовими особами за допомогою або в результаті зловживання службовим становищем, а також розслідувати будь-які дії посадових осіб, що пов'язані або сприяють корупції, та доповідати про це голові виконавчої влади. Декрет про запобігання хабарництва визначає перелік злочинів, пов'язаних з хабарництвом, що вчиняються працівниками цивільних та державних органів та приватного сектору. Цей нормативно-правовий акт уповноважує НКПК виявляти незаконні фінансові операції та активи, які приховуються корумпованою особою у будь-якій формі. В межах цієї діяльності Комісія наділяється правом відслідковувати банківські рахунки, отримувати та перевіряти робочі та приватні документи та вимагати від підозрюваних надання докладної інформації про свої активи, доходи і витрати. Зазначений Декрет уповноважує НКПК затримувати проїзні документи та обмежувати передачу майна підозрюваного, щоб завадити корупціонеру втекти з Гонконгу або перешкодити легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, щоб надалі уникнути конфіскації майна в судовому порядку. Також Комісія наділена повноваженнями щодо захисту таємниці розслідування [12].

Організаційна структура НКПК включає службу Комісара (голова комісії) та три функціональні департаменти – Департамент з оперативної роботи, Департамент із запобігання корупції і Департамент у зв'язках з громадськістю, які обслуговує Адміністративний підрозділ. Департамент з оперативної роботи отримує, розглядає та розслідує скарги, які містять звинувачення в корупції. Департамент із запобігання корупції вивчає практику і процедури урядових департаментів та державних органів, щоб обмежити можливості поширення корупції і підготувати рекомендації із запобігання корупції на запити приватних організацій. Департамент у зв'язках з громадськістю проводить освітню та роз'яснювальну роботу серед населення з метою інформування громадськості про небезпеку, яку становить корупція, та підвищення активності громадян у справі боротьби проти корупції. До складу Департаменту з оперативної роботи входять також Відділ захисту свідків, Відділ міжнародних зв'язків, Відділ розслідування фінансової діяльності та Відділ комп'ютерної експертизи і досліджень [9].

Однак незважаючи на те, що НКПК є незалежною та самостійною структурою за її роботою наглядають чотири незалежні комітети, що мають консультативні функції, до яких входять лідери місцевих гро-

мад або шановані громадяни, призначені Головою уряду Особливого адміністративного району Гонконг: Консультативний комітет з боротьби проти корупції; Комітет із спостереження за оперативною діяльністю; Консультативний комітет із запобігання корупції; Громадський комітет щодо зв'язків з громадою.

Сьогодні Гонконг входить в двадцятку найменш корумпованих країн світу за індексом сприйняття корупції Transparency International. Найбільшим досягненням Гонконгу в боротьбі з корупцією протягом останніх чотирьох десятиліть була фундаментальна зміна культури спільноти і ставлення до корупції. Останній щорічний огляд НКПК показує, що сьогодні Гонконг має чисте суспільство і людей, які демонструють нульову терпимість до корупції, в різкому контрасті з «тяжкими старими часами», коли Гонконг страждав від корупції [5, с. 124].

Колишній комісар Комісії вдало зазначив, що Незалежна комісія проти корупції не належить будь-якій людині, а також не належать ні до якої влади. НКПК належить народу Гонконгу. Вона представляє основні цінності громади і їх прагнення до справедливості. Маючи сильну правову базу, жорстку систему стримувань та противаг і сильну державну підтримку, НКПК буде ефективно і неупереджено продовжувати свою місію по боротьбі з корупцією і збереже свою незалежність [13].

Висновки. Сьогодні не існує єдиної стандартної моделі спеціального антикорупційного органу. Кожна країна утворює їх, враховуючи свої національні традиції, правову систему та суспільну необхідність. Однак всі вони повинні відповідати міжнародним стандартам.

У своїй доповіді під назвою «Спеціалізовані антикорупційні органи: огляд моделей» ОЕСР спробувала класифікувати існуючі інституції на три моделі (типи):

- 1) багатоцільові спеціалізовані органи;
- 2) спеціальні підрозділи в структурі поліції або органів прокуратури;
- 3) інституції із виключно превентивними функціями.

В Україні спеціальними антикорупційними органами є Національне антикорупційне бюро України та Національне агентство з питань запобігання корупції. Національне агентство з питань запобігання корупції належить до третьої моделі спеціальних антикорупційних органів, оскільки наділене виключно превентивною функцією.

В свою чергу, Національне антикорупційне бюро України належить до першої моделі спеціальних антикорупційних органів та є багатоцільовою інституцією з превентивними та правоохоронними функціями. Найбільш ефективними та результативними представниками цієї моделі серед зарубіжних країн є Незалежна комісія проти корупції в Гонконзі та Бюро з розслідування випадків корупції в Сінгапурі. Адже досягнення успіхів у протидії корупції цими агентствами спричинило створення схожих інституцій іншими країнами. Також ефективними багатоцільовими антикорупційними органами є Центральне антикорупційне бюро Республіки Польща та Національний центр по боротьбі з корупцією Республіки Молдова. Вони розпочали формування своєї системи боротьби з корупцією одночасно з Україною. Але їм вдалося досягти значно кращих результатів у цій сфері.

Проаналізувавши досвід функціонування багатоцільових антикорупційних органів у зазначених країнах, можемо зробити висновок, що всі вони мають спільні риси:

- наділені політичною та функціональною незалежністю;
- у більшості випадків є єдиним спеціальним антикорупційним органом;
- наділені комплексною системою владних повноважень та всіх основних функцій із запобігання та боротьби з корупцією (у деяких країнах також економічними злочинами, відмиванням грошей, фінансуванням тероризму) у всіх сферах суспільного та економічного життя, а також у приватному секторі економіки, та не обмежуються колом суб'єктів цих правопорушень;
- виконують три основні завдання: кримінальне переслідування за допомогою ефективних оперативно-пошукових і слідчих заходів; усунення умов, які сприяють корупції; просвітницька робота;
- поєднують в межах однієї установи репресивну і превентивну функції.

На наш погляд, НАБУ не повністю відповідає цим ознакам. Тому можемо вважати, що необхідно, враховуючи досвід зарубіжних країн, розширити сферу діяльності НАБУ. Не обмежувати його повноваження колом суб'єктів злочину, розміром предмета злочину або завданої ним шкоди та колом суспільних інтересів, яким загрожують ці злочини.

Також доцільно розширити превентивні повноваження НАБУ та наділити його освітньою функцією. Така удосконалена модель антикорупційного органу відповідатиме всім вимогам та ознакам, притаманним такого роду інституціям та підвищить ефективність його діяльності.

Список використаної літератури

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р. Закон України №251-V від 18 жовтня 2006 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 року. Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією від 15 травня 2003 р. : Закон України №253-V від 18 жовтня 2006 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_101.
3. Козленко В. Адміністративно-правові основи діяльності Національного антикорупційного бюро України : дис ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Володимир Григорович Козленко. – К., 2016. – 209 с.
4. Jasper Johnson How to monitor and evaluate anti-corruption agencies: Guidelines for agencies, donors, and evaluators //Jasper Johnson, Herald Mathisen, Hannes Hechler, Luís de Sousa [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.u4.no/publications/how-to-monitor-and-evaluate-anti-corruption-agencies-guidelines-for-agencies-donors-and-evaluators-2/>.
5. Зарубіжний досвід створення та діяльності спеціальних антикорупційних органів: наук.-практ. посібник / за заг. ред. першого заступ. Генерального прокурора України В. Гузиря. – К. : Національна академія прокуратури України, 2015. – 313 с.
6. Клеменчич Г. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції. Огляд моделей / Г Клеменчич, Я. Стусек, І. Гайка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/dataoecd/7/51/39972270.pdf>.
7. Закон України «Про запобігання корупції»: від 14 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
8. Офіційний сайт Бюро з розслідування випадків корупції Сінгапуру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.cpiib.gov.sg/about-cpiib/our-heritage>.
9. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції огляд моделей // Організація економічного співробітництва і розвитку: мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії, 2007. – 131 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/dataoecd/7/51/39972270.pdf>.
10. Офіційний сайт Бюро з розслідування випадків корупції Сінгапуру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cpiib.gov.sg/legislation/prevention-corruption-act>.
11. Антикоррупционная политика в странах Восточной Азии: особенности, результаты, перспективы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://2010-2013.iwep.kz/index.php?newsid=599>.
12. Офіційний сайт Незалежної комісії по боротьбі з корупцією Гонконгу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.icac.org.hk/en/about_icac/le/index.html.
13. Офіційний сайт Незалежної комісії по боротьбі з корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.icac.org.hk/filemanager/en/Content_1015/201206.pdf.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2016.